

Dragør Missionshus

Af Lis Thavlov

Her bringes indledningsvis en oversigtsartikel om menighedshuset og dets tidligste historie. Den er skrevet på baggrund af en lang række kilder beroende både i Dragør Lokalkiv og i menighedssamfundets eget arkiv.

Derefter bringes uddrag af en erindring skrevet af Dragørs første missionær Peter Blomberg, som var ankermanden i det tidlige missionsarbejde såvel som ved bygningen af både Dragør Kirke og Dragør Menighedshus.

Den første generation af missionsfolk i Dragør holdt møder i en nedlagt dansesal, andre steder i landet kunne det være i kirker, i skoler og i rådhusale. I 1897 formåede de ligesom mange andre missionsfolk i slutningen af 1800-tallet at bygge deres eget samlingssted.

Det første missionshus i Danmark blev taget i brug i 1874, i 1886 var man nået op på 46 og i 1901 var der bygget 408 huse. Overalt var det lokale kredse, der stod bag opførelsen, når bygningerne ad åre var gældfri, blev de ofte tilskødet Indre Missions bestyrelse. Dette skete dog ikke i Dragør, hvor missionshuset til det sidste var ejet af Dragør Menighedssamfund, som i øvrigt aldrig formelt har været tilknyttet Indre Mission.

Mange missionshuse er i de senere år blevet nedlagt og solgt. Det er en indlysende opgave fotografisk at dokumentere dem som de miljøer, de har været gennem mange generationer. I Dragør er selget af missionshuset sket ret sent. Vi har derfor kunnet nå at gøre noget, før eventuel ombygning ændrer huset radikalt.

Dragør Menighedssamfunds formand Morten Hinz har således på bedste vis dokumenteret alle kroge af huset på en videoptagelse i august 1996 og Dragør Lokalkiv har ladet salen på 1. sal gennemfotografere, ligesom husets ydre er blevet dokumenteret. Vi mangler imidlertid fotos fra de næsten 100 år, hvor 'missehuset' har været rammen om mange forskellige foreningsmøder, søndagsskole, jule-ræsfester m.m.

Dragør Lokalkiv vil derfor meget gerne i kontakt med folk, som måtte ligge inde med fotos eller erindringer, som kan give os et mere præcist billede af livet i og omkring missionshuset. Er der f.eks. nogen der ved, hvad der blev af negerdukken, hvormed man bl.a. samlede ind til Ydre Mission. Eller er der nogen der har et billede af den?

Peter Blomberg og Dragør

Da den 21-årige frimissionær Peter Blomberg¹ kom til Dragør i 1875, var byen med sine 1800 indbyggere inde i sidste fase af en hektisk opblomstring. Målt på skibenes - fortrinsvis ældre sejlskibes - samlede lasteevne var den landets tredjestørste havneby.

Eventyret fik dog en brat ende: allerede i slutningen af 1880'erne blev de store sejlskibe udkonkurreret af de nye dampskibe, som der ikke var plads til i Dragørs havn. Det havde gennem århundreder været søfarten, der satte dagsordenen - også den økonomiske - sådan var det også denne gang.

Hele byen gik her ved århundredets slutning ind i en dvaletilstand, som skulle komme til at vare adskillige år. Set på den baggrund synes det næsten utroligt, at det i samme periode lykkedes at indsamle midler blandt byens borgere til såvel kirke- som til missionshusbyggeri.

Men netop med så dårlige økonomiske udsigter kan der synes at have været god grund til at vende verden ryggen og koncentrere sig om det åndelige. Set i bakspejlet kom Peter Blomberg til byen som den rette mand på det rette tidspunkt. Han fandt øjeblikkeligt frugtbar grobund for sine tanker og appellerede altså til byens befolkning med sine ord.

Der vil blive gjort grundigt rede for Peter Blombergs ankomst til byen og de første 25 års forløb i uddraget af hans erindringer. Hovedlinierne skal dog for overskuelighedens skyld trækkes op her.

4. marts om aftenen var omkring 150 mennesker mødt op i dansesalen 'Fønix' for at høre den unge frimissionær Peter Blomberg tale. Det blev ikke det sidste møde, hvor denne mand samlede mange af byens folk. Hans ord vandt en sådan genklang, at der allerede var basis for et nyt møde omkring 14 dage senere.

I alt blev det til 17 godt besøgte møder inden årets udgang og endvidere et stort antal husbesøg hos ældre og svagelige. Derudover afholdt han allerede i december 1875 den første børnegudstjeneste for 176 børn, ligesom traditionen med julefester for kredsens børn og voksne indførtes dette første år.

Peter Blomberg blev altså modtaget med åbne arme af byens befolkning og opnåede også hurtigt resultater. Kort tid efter sin ankomst til byen formulerede han således behovet for en kirke i Dragør - og minsandten om ikke en nedsat komité holdt sit første møde allerede i marts 1876.

Samme år tog Blomberg imod opfordringen til at bosætte sig med sin familie i Dragør. Hvor de kom til at bo vides ikke med sikkerhed, men de boede sandsynligvis til leje i det byg-ningskompleks, som lå i forbindelse med teater- og dansesalen "Fønix", Sønderstræde 6.

Det bestod af et øst-vestgående stuehus i 2 etager med en lejlighed og dansesalen, en tilbygning mod øst indrettet med et såkaldt "orkester" (hvilket vel har været scenen) samt endnu et stuehus beliggende syd for hovedhuset. Hele komplekset ejedes og beboedes på det tidspunkt af de tre ugifte søskende: Inger, Peter og Trein Walløe.

Som "bymissionær" blev Blomberg underholdt af kredsen omkring sit virke. At det ikke altid var lige let at få pengene til at slå til, vidner følgende lille beretning om²:

Familien Blomberg sad og frøs, da de klippede juletræslynt til missionens forestående julefest. De havde ikke noget brændsel til kakkelovnen. Pludselig hørte de bulder ude fra gården. Da Peter Blomberg gik ud for at se, hvad der var los, så han, at det var gamle Trein Præst³, som i ly af mørket havde kastet en sæk brænde ind i gården.

Dette var vel kun én af mange måder at hjælpe missionæren og hans familie på.

Selvom Blomberg modtog et vist vederlag fra folkene i Dragør, måtte han dog også selv tjene til livets ophold. Han vides at have haft vikartimer på Utterslev Skole. Når disse skulle klares, overnattede han hos sin far på Nørrebro og tog kun hjem onsdag og lørdag.

De gange han overnattede i Dragør, måtte han stå op kl. 3.30 for at kunne nå at spadsere hele vejen til Utterslev.⁴ Fra 1. januar 1878 trådte han helt i Indre Missions tjeneste og blev tilstået støtte fra missionsbestyrelsen. Dette betød, at han helt kunne hellige sig arbejdet for Indre Mission. Han synes dog fortsat at have modtaget støtte fra folkene i Dragør.

Blomberg blev kun boende i Dragør i ca. 3 år. I slutningen af 1879 flyttede familien til Sundbyvester, hvor vi finder dem i folketællingen fra 1880 på Amagervej 62b (det nuværende Amagerbrogade 193), på hjørnet af Shetlandsgade. De flyttede, fordi Blomberg fandt, at pastor Otto Bertelsen, som var tiltrådt i september 1879, trængte til hjælp med en befolkning på 12.000 indbyggere og i et område i konstant vækst. Men også fordi Blomberg selv kom tæt på jernbanen.⁵

Han kunne derved lettere komme omkring på Sjælland - specielt til Helsingør, hvor han også var blevet aktiv. Endelig synes Blombergs hustru, Nielsine Noline Blomberg, at have puslet med planer om at starte en pigeskole i Sundby. Skønt Blomberg således efter forholdsvis kort tid flyttede fra Dragør, fortsatte hans stærke engagement i byens åndelige liv.

Da Indre Missions bestyrelse i begyndelsen af 1880'erne besluttede, at han helt skulle forlade Amager for at bosætte sig i Nordsjælland, forhindrede det ham ikke i at fastholde den meget nære kontakt til Dragør.

Både i søndagsskolen og ved missionsmøderne for voksne var han lige til sin død fast taler på anden helligdagene til jul, påske og pinse. Han var også meget aktiv i etableringen af missionshuset og indtil sin død medlem af dettes bestyrelse.

Efter at Blomberg havde forladt Dragør, pinte den åndelige tilstand ham. I sin dagbog formulerer han det på følgende måde:

Stakkels Dragør! Søen og alkoholen tager mange af dine unge sønner. På kirkegården gravede man i dag 3 grave til unge mænd, hvis lig er fundne efter et forlis.

Ak, om den lille by snart fik en from præst og troende lærere. Nylig holdt man en fest til fordel for anlægget.⁶ Da foreviste en af lærerne Adams ribben og slangen fra Paradis og beklagede, at æblet ikke kunne forevises, da Eva havde spist det. Alt sådant lader præsten passere og tager alt for gode varer.

De syge lader han ligge, til de er halvdøde, og holder ved begravelsen takkebøn for disse helt verdslige menneskers død. Dog har vor Gud og Fader her en lil-le flok, som har ham kær. Gud værne sit folk i den lille by og forøge det trods al vantro og forvildelse.

At man gennem årene ved gentagne lejligheder ønskede at markere de runde dage for starten på Peter Blombergs åndelige arbejde i Dragør vidner om de helt specielle bånd, der var mellem kredsen af "venner" og deres missionær.

4. marts 1900 samledes en meget stor kreds af vennerne i missionshuset for at fejre Blombergs 25 år som missionær. Festdagen indledtes om eftermiddagen ved, at Blomberg samlede en større børneskare til børnegudstjeneste.

Derefter afholdtes et almindeligt møde, hvor han også fortalte om, hvordan han oprindeligt var kommet til Dragør og om de første møder. Om aftenen samledes man til et fællesmåltid og kaffe i salen, hvortil der var solgt 120 adgangskort.

Indbudte til festen var foruden Blomberg og hans familie også pastor P.H.B. Baumann⁷ og frue samt J.P. Christensen.⁸ I dagens anledning var der samlet ind til en gave - et salonmøbel, som allerede dagen før var blevet sendt til jubilarens hjem på Dosseringen i København. Under festen blev der endvidere overrakt ham et par lampetter og en mappe vedlagt et brev med 165 navne på bidragydere til gaven.

Ved 50 året for Blombergs første møde var der en journalist fra Kristeligt Dagblad til stede ved festen. Dagen kunne man læse i avisen om den festlige sammenkomst i missionshusets store sal, hvor et stort antal ældre og mange yngre venner hyldede jubilaren for hans store og trofaste arbejde.

Også søndagsskolens 50 års jubilæum 6. december 1925 blev festligholdt. Denne festdag markeredes med børnegudstjeneste i kirken, hvor Blomberg talte for 250 børn og 200 voksne. Derefter marcherede man til missionshuset anført af et musikkorps. Her var der udsækning af chokolade. Om aftenen samledes man igen i kirken til gudstjeneste.

Peter Blomberg døde 3. september 1927 og blev allerede ved et møde 6. september mindet for sin markante virksomhed i byen gennem mere end 50 år. Der blev samlet ind til en krans, som efterfølgende blev lagt på afdødes grav. Også i søndagsskolen blev han mindet og i salen i stueetagen blev der ophængt et portræt.

Missionshus i Dragør

Men tilbage til historien om missionshuset. Mødeaktiviteten i kredsen af vakte fortsatte støt i årene efter 1875 med "Fønix" som fast mødested. I midten af 1890'erne var denne tidligere teater- og dansesal imidlertid i en så dårlig forfatning, at man var nødsaget til at finde andre lokaler til de kristelige aktiviteter.

Derved opstod tanken om - kun 10 år efter, at man havde afsluttet kirkebyggeriet - at bygge et egentligt missionshus. Resultatet blev, at der i begyndelsen af 1896 nedsattes en komité bestående af følgende mænd: lodserne Dirch Bagger og Niels Foss, murermester Jens Dahl, fisker Jakob Malm, galanterihandler J.P. Christensen fra Christianshavn, sømandsmissionær A. Wollesen fra København⁹ og Peter Blomberg, som på det tidspunkt var bosat i Hillerød.

Komitéen synes at have arbejdet hurtigt og effektivt. Allerede 6. maj 1897 kunne grundstenen lægges af pastor Baumann. Selve grundstensdokumentet blev lagt i et hylster af kobber og indmuret under midten af gavlen mod Vestgrønningen.

Det fremgår ikke af byforstanderskabets protokoller, at Dragør By skulle have overdraget komitéen et grundstykke, før byggeriet gik i gang eller senere.

I andre tilfælde noteredes det ellers nøje i forhandlingsprotokollen, hvilke grundstykker der blev solgt, til hvilken pris og på hvilke betingelser. Det hedder sig, at "de hellige" i første omgang ønskede at bygge på den modsatte side af Vestgrønningen - i forlængelse af den skolebygning, som netop i 1891 var blevet opført af byforstanderskabet - men, at byforstanderskabet tvivlede på, at "de hellige" ville kunne opføre en bygning, der var ligeså præsentabel som "den røde skole".

Da missionshuset først stod færdigt, skal byfogeden, Isbrandt Petersen Schmidt, imidlertid have udtalt: "Havde vi vidst, at huset ville blive så smukt, kunne det jo sagtens have ligget på den anden side Vestgrønningen".

Missionshuset blev tegnet af arkitekten J.C. Kofoed. Han lod sig inspirere af mellemtalens middelalderarkitektur, der netop i de år var den foretrukne stilart for missionshuse. Murværket kom derfor til at fremstå som store ubrudte flader, dekoreret af bånd og rammer i forskellige farver tegl og kridtsten. Bygningens ydre fremstår i dag, stort set som da den blev bygget.

Den samlede byggesum var på 16.000 kr. Heraf var 10.000 kr. direkte indsamlet blandt "vennerne" i byen - ved afholdelse af orgelkoncerter i Dragør Kirke,¹⁰ ved basarer i Holms lokale¹¹ eller ved at nogle af missionsfolkene ydede lån til huset. Disse skulle forrentes, men tilfaldt ofte huset ved kreditorens død.

Endelig lykkedes det én af ildsjælene i indsamlingsarbejdet, den senere formand, lods Niels Foss, at hente en del gode bidrag til huset ved at henvende sig til flere af skibsrederkontorerne i København. Man påtænkte nemlig at indrette en særlig sømandsstue i missionshuset, så hvad var da mere naturligt end at indsamle midler hos arbejdsgiverne til de mange dragørsfolk.

På trods af det store indsamlingsarbejde, var pengene ved at slippe op, da byggeriet var nået op over stuehøjde. Man var derfor nødsaget til at optage et kreditforeningslån på 6.000 kr.

Dansesalen "Fønix" blev i øvrigt revet ned i løbet af 1897 for at give plads for det nuværende hus. Tagsten fra "Fønix" blev genbrugt ved det ny byggeri.

Huset tages i brug

Missionshuset stod færdigt og blev taget i brug 1. december 1897 ved en større indvielsesfest, hvor pastor Baumann og Peter Blomberg talte. Derefter var der fællesmåltid i stueetagen efterfulgt af møde i salen for alle interesserede.

Aktivitetsniveauet var højt helt fra starten. Ser man på husets benyttelse i de to første måneder, var det i brug 11 gange alene i december 1897 og 21 gange i januar 1898.

Et udpluk fra husets "aktivitetskalender" giver følgende billede: En uge efter indvielsen afholdtes den første basar til fordel for husets drift, og den fortsatte i øvrigt den efterfølgende uge. 19. december afholdtes den første børnegudstjeneste i huset. 28. december var der julefest for voksne, 29. december var det tid for børnenes julefest og 31. december om aftenen var der møde i salen.

Endvidere nåede man i løbet af januar og februar at stifte "Kristelig Forening for Mænd og Kvinder i Dragør", en kvindeforening, en pigeforening samt at få indrettet sømandsstuen i underetagen.

Tingene synes således at være gået stærkt og måske lidt for stærkt - på lidt over 1½ år havde man nået at indsamle penge til byggeriet, at få tegnet bygningen og at få den opført.

Selvom huset var taget i brug 1. december 1896 og udnyttelsesgraden hurtigt meget høj, manglede der dog nogle formalia. For at kunne blive anerkendt af myndigheder og andre instanser som ejere og for at kunne optage kreditforeningslån, var man nødt til at definere, hvem husets ejere var.

23. januar 1898 var ca. 30 mænd og kvinder, som alle havde bidraget til og medvirket ved opførelsen af missionshuset, samlet i huset. Formålet med mødet var at danne den forening, der formelt skulle stå som ejer af huset.

Man vedtog at kalde foreningen "Kristelig Forening for Mænd og Kvinder i Dragør".¹² Det besluttedes, at dens bestyrelse skulle være identisk med bestyrelsen for missionshuset og at dens midler skulle anvendes dels til missionshusets drift dels til afdrag på gælden.

Samtidig blev man enige om, at foreningen skulle have et mere åndeligt formål, idet den skulle virke hen til kristelig opbyggelse og åndelig udvikling blandt medlemmerne. De skulle samles til gudelige møder, til oplæsning og samtale og søge kristelig missions gerning både indre og ydre fremmet.

Endelig besluttedes det, at enhver mand og kvinde kunne optages som medlem, hvis de stræbte mod dette mål, men at de kun kunne optages i foreningen gennem et medlem.

Allerede 28. januar 1898 afholdtes den første generalforsamling i foreningen. Den blev ledet af Niels Foss, der oplyste at der nu var 65 medlemmer. Han havde udarbejdet et udkast til love, der efter megen diskussion blev enstemmigt vedtaget.

Derpå gik man til valg af en bestyrelse på 6 mandlige medlemmer: Niels Foss (formand), Dirch Bagger (kasserer), Peter Blomberg, J.P. Christensen, Jens Dahl og Jacob Malm - alle medlemmer af komiteen for husets opførelse.

Først i 1907 skete der udskiftning i denne selvsupplerende bestyrelse, idet formanden flyttede fra byen og erstattedes af postmester C.F. Christoffersen.¹³ Kvindelige medlemmer af bestyrelsen blev først en realitet fra oktober 1924, da Sofie Hersom¹⁴ indvilligede i at indtræde. Dette krævede imidlertid en vedtægtsændring på førstkommende generalforsamling.

1. februar 1898 var foreningens medlemmer samlet til det første medlemsmøde. Det bestemtes her, at der hver tirsdag skulle holdes opbyggelige sammenkomster. Den første tirsdag i måneden skulle foreningen have en sammenkomst, hvor også besøgende kunne få adgang ifølge med et medlem, mens kvindeafdelingens medlemmer skulle mødes de andre tirsdage.

Der etableredes ikke en særlig kreds for foreningens mandlige medlemmer. Mændene synes generelt at have være mere interesseret i det rent foreningsmæssige end i det kristelige element af husets og foreningens liv og virke.

For eftertiden er det desværre de mere driftsmæssige emner, der lader sig opleve gennem bestyrelsens forhandlingsprotokoller. Det er vanskeligt at finde ud af, hvad der egentlig er foregået på de mange samtale- og forkynelsesmøder eller ved børnegudstjenesterne.

Det lader sig kun afsløre gennem erindringsstof. Læserne opfordres hermed til at bidrage med sådanne erindringer - fra søndagsskolen, fra menighedssamfundets egne møder, om det vidtforegnede foreningsliv, der har haft til huse i missionshuset og fra de mange forskellige julefester og skovture.

Huset og dets udstyr

Midt på gavlen ud til Vestgrønningen i et blændingsfelt med udmuret mønster og et kors ses endnu husets navn "Bethania".¹⁵ Dette navn er nævnt allerede i de første vedtægter fra 1898, men kommer først i slutningen af 1924 til at figurere på facaden - i øvrigt lige over det sted, hvor grundstensdokumentet nedlagdes.

Går vi indenfor, lige på den anden side af blændingsfeltet, finder vi husets mest markante rum: den store sal, der blev anvendt til de større møder - bl. a. menighedshusets årsfest og til basarer.

Et meget smukt rum, som især bør fremhæves for sit smukke lys, der kommer fra de høje, smårudede vinduer i nord- og sydfacaden, og mod vest fra de to vinduer med blyindfattede ruder. Et højloftet rum med en meget fin akustik.

Salen var fra begyndelsen kun udstyret med det mest nødvendige: borde og bænke samt talerstol. Anskaffelse af et orgel skete først i december 1901, efter at man i årevis havde lagt faste pengebeløb til side af basarernes overskud.

Flere af bestyrelsens medlemmer måtte dog drage til København for at vurdere kvaliteten af instrumenterne i forhold til prisen, ligesom formandens søn, organisten Julius Foss, måtte tages med på råd. At man måske fik

købt et lidt for billigt orgel i første omgang, fremgår af forhandlingsprotokollen, idet man allerede i 1905 overvejede køb af et nyt.

Udsmykning af salen kom først til, efter at huset havde været i brug nogen tid. 2. februar 1899 kunne pastor Baumann dog afsløre en Kristusfigur, som blev ophængt over talerstolen på indersiden af det omtalte blændingsfelt. Ved salget af bygningen i 1996 blev denne figur givet til kirken i Herredskirke Sogn på Lolland, hvor den er blevet ophængt i selve kirkerummet.

På førstesal finder man endvidere "talerens værelse". Det benyttedes oprindeligt til overnatning for udefra kommende talere, som indtil Amagerbanen begyndte at køre i 1907 ikke havde mulighed for at komme tilbage samme dag.

Når taleren ankom, lå der på bordet i talerværelset et lille kort, der oplyste, hvor han skulle spise middag. Det samme gjaldt selvfølgelig for Peter Blomberg, når han med jævne mellemrum gæstede byen - enten som taler eller senere for at deltage i de halvårlige bestyrelsesmøder.

På anden sal og med forbindelse til den store sale indrettede man et galleri med bænke. Det kunne tages i anvendelse, hvis der savnedes plads ved større møder. De fint udskårne åbninger blev delvist dækket til, da man i 1953 indrettede "Ørnereden" til brug for spejderne, der hidtil havde benyttet sig af lokalerne i stueetagen. Ved en større renovering af huset i 1972-1973 blev resten af pulpituret tildækket med plader.

Går vi ned ad hovedtrappen i husets østlige ende, kommer vi ned til forgangen med garderoben og indgangsdøren fra Bymandsgade. Til venstre for døren indrettedes en lille sal, som blev benyttet ved mindre møder - bl.a. af Pigeforeningen og af K.F.U.K.

Med adgang herfra gennem en fløjdør etableredes som nævnt mod nord en særlig sømandsstue.

I 1968 blev disse to rum slået sammen, hvorefter dette større rum benævntes "lille sal". I den vestlige ende af huset med adresse på Vestgrønningen og egen indgang indrettedes tillige en lejlighed til brug for husets værtspar.

Etableringen af en særlig "sømandsstue" skal muligvis ses i lyset af Dragørs storhedstid som søfartsby - omend den var kraftigt på retur, men også som et resultat af datidens strømninger i Indre Mission. Fra midten af 1890'erne og frem gjorde man en ihærdig indsats for at missionere blandt søfolk såvel i København som i inden- og udenlandske havnebyer.

Da man påbegyndte arbejdet med at realisere planerne om et missionshus indvalgte den prominente sømandsmisionær, Andreas Wollesen, da også i komiteen.

Husfaderen eller husværten boede i den omtalte 2-værelseslejlighed. Helt fra begyndelsen var det værtens opgave at føre opsyn med huset, senere kom dog andre opgaver til. De første år klaredes rengøringen ved kvindelige medlemmers frivillige indsats.

I 1904 besluttedes det dog, at betale husværten for at klare de praktiske opgaver i huset og i 1905 udarbejdedes et særligt regulativ for pasning af missionshuset. Dette indebar, at alle rum skulle holdes rene (dog klaredes gulvvask i salen fortsat af bestyrelsen eller foreningens medlemmer), kakkelovnene og lamperne passes samt at der skulle laves kaffe til møderne.

I øvrigt anvendtes husværtens køkken gennem alle årene ved mødevirksomhed i missionshuset. Da man i begyndelsen af 1907 fik indlagt gas og vand blev rengøringsarbejdet end del lettere, idet man tidligere havde måttet hente vand ved én af byens 7 offentlige vandposte. 10 år senere indlagdes elektrisk lys i huset, fordi det var billigere end gas til belysning. Det tændtes første gang 30. oktober 1917.

Ud over den almindelige vedligeholdelse af huset synes der ikke at være sket de store ændringer, hverken i husets ydre eller dets indre, før man i 1972-1973 tager fat på et større indvendigt renoveringsarbejde. Dette omfattede både isolering, nye elinstallationer og centralvarme, samt beklædning af alle vægge med datidens meget moderne træpaneler

Aktiviteter omkring kredsen og missionshuset

Kredsen af "hellige" og senere missionshuset blev meget hurtigt rammen om en vidt forgrenet mødevirksomhed

og adskillige foreningsaktiviteter, som også omfattede de yngre generationer. Før missionshuset blev bygget var denne virksomhed henlagt til private hjem eller til "Fønix".

Først og fremmest var der selvfølgelig de møder o.lign., som direkte var knyttet til de "helliges" virksomhed og senere til "Kristelig Forening for Mænd og Kvinder i Dragør". Hertil hørte opbyggelige sammenkomster med foredrag og samtalemøder, som kunne indeholde andagt, oplæsning og evt. aflæggelse af personlige vidnesbyrd.

Ved særlige lejligheder, såsom ved årsfester, missionsuger og helligdage, kom der talere udefra. Ellers blev møderne som regel forestået af et af bestyrelsens medlemmer eller af én af de missionærer, som i de første omkring 30 år havde deres faste virke i Dragør.

Blandt de tilbagevendende fester og arrangementer, der blev afholdt i missionshuset, kan nævnes: årsfester, hvor missionshusets fødselsdag blev fejret; juletræs- og adventsfester; forårsfester; missionsuger og basarer. Ved alle fester var der tradition for kaffebord med hjemmebag, fællessang, musikalske indslag og ikke mindst bortlodning af kurve, håndarbejder m.m.

Basarerne har haft en helt særlig placering iblandt de aktiviteter, der knytter sig til missionshuset. De var helt fra den spæde begyndelse en hyppigt anvendt måde at indsamle midler på - til kirke- og missionshusbyggeriet og senere til missionsarbejdet i bred forstand.

Foruden denne rent økonomiske side af sagen skyldtes basarens popularitet dog sikkert også dens sociale funktioner. Indadtil gav det sammenhold og fællesskab at producere "varene" og at forberede det praktiske omkring selve basaren. Udadtil fungerede den som kontaktflade til resten af byens befolkning, der herved fik lejlighed til et uforpligtende besøg i missionshuset.

Efter at driften af missionshuset var kommet ind i en fast gænge tilfaldt en stor del af overskuddet fra basarerne missionsarbejdet i bred forstand, bl.a. Ydre Mission, Det danske Missionselskab og Santalkredsene.

Søndagsskolen var helt fra den spæde begyndelse en vigtig faktor i det kristelige arbejde i kredsen. En søndagsskole er ikke en skole i ordets egentlige forstand, men en gudstjeneste specielt for børn med bibelfortællinger, oplæsning, sang o.lign - en støtte til børnene i deres åndelige udvikling.

Som nævnt afholdt Peter Blomberg sin første børnegudstjeneste allerede i december 1875 - og han deltog indtil kort før sin død af og til i disse møder. Naturligvis optræder søndagsskolen i missionshusets mødeprotokoller helt fra starten - den første afholdes i huset 19. december 1897.

Der synes altid at have været stor tilslutning til dette arbejde for børnene. Når der forskellige steder nævnes tal på deltagende børn, angives ofte 200 børn som deltagere.

Luthersk Missionsforening over-tog søndagsskolearbejdet i begyndelsen af 1960'erne, hvor man samlede ca. 100 børn på Dragør Skole hver søndag kl. 10.

Dette arbejde fortsatte indtil omkring 1983, hvor børnetallet var faldet til ca. 25. I en tid med få fritidstilbud for børn afholdt man sideløbende med søndagsskolen en gang om ugen "juniorklub" i menighedshuset Dette arbejde blev ligeledes indstillet i begyndelsen af 1980'erne.

Den allerede omtalte sømandsstue benyttedes fortrinsvis af søfolk bosat i Dragør, men vel også af andre, som måtte have interesse i at samles med søfolk til opbyggelige sammenkomster. Hvordan møderne har formet sig, har vi ikke nogen viden om, men de har sikkert indeholdt forkyndelse, sang, oplæsning og anden form for opbyggeligt samvær, men vel også en god snak over en kop kaffe.

Sømandsstuen som begreb eller institution får ikke en særlig lang le-vedid. Allerede i november 1904 omdannes den til en forening for unge med navnet "Fremad" og under ledelse af bl.a. F. C. Christoffersen.

Desværre ved vi heller ikke meget om denne forening og dens virke. Vi kan bare konstatere, at den benytter sig af lokaler i missionshuset frem til omkring 1906.

I oktober 1914 besluttedes det at etablere et såkaldt soldaterhjem i "sømandsstuen". Der var åbent på hverdage fra kl. 19 til 21.30 og på søndage fra kl. 16 til 21.30. Målgruppen for dette initiativ må især have været de soldater, der var stationeret på det sydlige Amager som følge af 1. verdenskrig.

Hensigten var at tilbyde dem et sted at tilbringe fritiden under behagelige forhold og under god påvirkning.

Af andre foreninger, der direkte udsprang af "Kristelig Forening for Mænd og Kvinder i Dragør", kan nævnes foreningen "Unge piger". Den stiftedes allerede 3. februar 1898 i missionshuset og havde derfor sit tilholdssted dér helt fra sin spæde start.

Foreningen henvendte sig til piger fra 12 års alderen og havde til formål at samle medlemmerne hver 14. dag, til læsning og sangøvelser. Fra december 1898 ændredes navnet til "K.U.F." (Kristelig Ungdoms Forening).

Endvidere stiftedes 5. februar 1909 børneforeningen "Daggry", som henvendte sig til piger i alderen 10-17 år. De samledes en gang om ugen med deres sytøj, som senere blev bortloppet ved basarerne i missionshuset. "Daggry" ophørte sin virksomhed ved juletid 1942, hvorefter arbejdet fortsattes i ungdomsforeningen.

Også K.F.U.K. havde gennem mange år fast tilholdssted i missionshuset. Den stiftedes allerede 4. januar 1888 under navnet "Pigeforeningen". Møderne foregik da i private hjem og havde bl.a. musikalske indslag, udlæggelse af Guds ord og oplæsning på programmet. K.F.U.K. optræder fra 4. februar 1903 som brugere af huset, hvor de holder "årsfest" og fortsætter derefter med at have ugentlige møder.

K.F.U.K.-Spejderne stiftedes i november 1942 og holdt som nævnt også deres møder i missionshuset, indtil de i 1967 fik deres egen hytte på Søndre Tangvej.

Tilsyneladende begynder man først at holde møder for drenge i november 1903, men senere optræder K.F.U.M. som brugere af huset på lige fod med K.F.U.K.

Endelig kan følgende foreninger nævnes: Kristelig Forening "Blå Kors", som stiftedes i missionshuset 25. marts 1906 og holdt sit første ordinære møde 1. april 1906; samt Det danske Missionselskabs kreds i Dragør, der startede sit arbejde i Dragør 16. februar 1907.

Det må siges, at missionshuset har haft en bred vifte af brugere. Huset var i princippet til brug for alle. Det blev dog pointeret i husets vedtægter, at alt arbejde i de foreninger, der ønskede at benytte faciliteterne, skulle foregå på folkekirkelig grund. At denne paragraf har været nødvendig at håndhæve, vidner protokollen om.

På bestyrelsesmøde 20. august 1907 diskuterede man således, hvordan man skulle forholde sig til mulige præster og talere fra Amerika. Man enedes om, at enhver, der ønskede at tale i missionshuset, måtte godtgøre, at de stod på den danske folkekirkens grund; og at hvis en taler, der ønskede at holde møde i missionshuset, ikke var personligt kendt, så måtte han fremvise attester fra bekendte præster.

En sådan henvendelse skulle i alle tilfælde behandles af bestyrelsen. Så mente man sig garderet mod indflydelse ude fra i disse år, hvor der gik en vækkelsesbølge over landet.

I mangel af egnede lokaler i tilknytning til Dragør Kirke har missionshuset endvidere gennem generationer været hjemsted for kirkens menighedsliv ud over gudstjenesterne: menighedsrådsmøder, konfirmandundervisning, kirkens korvirksomhed, studiekredse, foredrag m.m.

Med indretningen af sognegården i 1988 flyttedes alle kirkens aktiviteter dertil.

Ved flere lejligheder har Dragør Kommune anmodet om at måtte benytte missionshuset til mere verdslige formål. I april 1916 anmodede kommunalbestyrelsen således om at måtte leje missionshusets sale til brug for realskolen.

Skønt der var påtrængende behov for disse undervisningslokaler med et stadig stigende børnetal ønskede missionshusets bestyrelse imidlertid af flere grunde ikke at afhjælpe kommunens akutte nød - bl.a. var samtlige lokaler i brug til forskellige formål næsten hver aften og man havde overladt et af lokalerne til soldaterhjem.

Mere imødekommende var man, da man, efter at den tyske besættelsesmagt 11. september 1944 havde beslaglagt den grå bygning på Dragør Skole, fik en anmodning om at stille missionshuset til rådighed for undervisning. Resultatet blev da, at tre klasser undervistes her helt frem til 16. september 1945, hvor skolen efter oprydning og renovering atter fremstod i sin gamle skikkelse.

Mange har gennem tiden haft et helt specielt forhold til menighedshuset. Man fornemmer klart at især den første generation af "hellige" i Dragør og dem der var med til at gøre drømmen om eget missionshus til virkelighed var knyttet sammen i arbejdet for at skabe de rette rammer.

Indsamlingen af midler, opførelsen og vedligeholdelsen af huset har været en konkret opgave, der har knyttet dem stærkt sammen. De har følt et stort ansvar og personligt engagement, og har derfor nok også i så stort tal sluttet op om møderne og de øvrige aktiviteter.

Huset har haft en særlig betydning for mange mennesker gennem tiden. Her har de haft mange gode oplevelser - af både åndelig og anden karakter. Og det har i høj grad været et "hjemhus", et menighedshus, som har været knyttet til sognet i lidt bredere forstand.

Det har ikke kun været "missionshus", som vi finder det andre steder i landet. Hverken "huset" eller Dragør Menighedssamfund har formelt været knyttet til Indre Mission.

Dette er måske også forklaringen på, at vi i modsætning til mange andre steder i landet ikke finder et forsamlingshus - et grundtvigiansk modstykke til kredsen omkring Blomberg og til missionshuset. Det har der formodentlig ikke været behov for.

Tiderne har ændret sig gennem de sidste 100 år. En epoke er slut, og en ny er allerede begyndt i det snart 100-årige hus på Vestgrønningen.

Erindringer ved Peter Blomberg ¹⁶

En dag i januar 1875 foretog den gamle enke Neel Andersen Schmidt¹⁷ sin sædvanlige nytårsrejse fra Dragør til København for at gøre indkøb til sin lille trikotagehandel i Dragør. Hendes rejse denne gang blev anledning til mit mangeårige arbejde i den lille by og til det rejseliv, som da dette skrives, har strakt sig over 50 år.

Enke Schmidt handlede bl.a. hos grosserer Chr. Møller Andersen,¹⁸ som boede på hjørnet af Skvaldergade og Vingårdsstræde. Han var en troende mand, og da de havde handlet, faldt samtalen helt naturligt på Guds riges ting, og Neel Schmidt omtalte da sin bekymring for sine bysbørns evige vel. Dragør havde den gang ingen kirke, der var lang vej til St. Magleby Kirke, som ikke kunne opvarmes.

Præsten, provst Djuurhus,¹⁹ som i mange år havde været præst på Færøerne, var nu så svag, at han måtte søge hjælp hos andre præster for at bestride sit embede. Tidligere havde han nu og da talt i Dragør Skole en eller to søndage om måneden, hvad der især havde været en hjælp for de gamle og svage i byen, men nu var også disse møder ophørt.

Alt dette fortalte grosserer Møller Andersen mig, da jeg en søndag aften var gæst i hans hjem, hvor der hver søndag samledes en kreds af venner, både præster og lægfolk.

Jeg havde en tid holdt børnegudstjeneste ude i Lygtevejskvarteret på Nørrebro og tillige nogle møder nærmest for en kreds af venner. Nu mente Møller Andersen, at jeg burde vove mig lidt videre ud og forsøge at holde nogle gudelige forsamlinger i Dragør. Hans anmodning gav mig noget at tænke på.

Det var en gammel enke, som havde ført mig ind i arbejdet blandt børnene. Nu var det atter gennem en gammel enke, der kom bud til mig.

Jeg omtalte sagen for pastor Volff²⁰ ved Stefanskirken, som på det tidspunkt var min lærer. Pastor Frimodt²¹ fandt nemlig, at som tak for mit arbejde med børnegudstjeneste, småmøder, hus- og sygebesøg i Lygtevejskvarteret, medens Stefanskirken blev opført, burde missionen i København, som på det tidspunkt næsten havde indstillet al sin virksomhed, støtte mig.

Jeg fik gratis undervisning og bøger samt 20 rigsdaler om måneden i 6 måneder. Beløbet skulle jeg hæve hver måned hos bogholder Bartsch på Kongens Bryghus i Voldgade.

Pastor Volf fandt, at jeg burde følge vinket og tage til Dragør.

Han sendte en anbefaling for mig til provsten i St. Magleby. Senere fik jeg brev om at henvende mig til murermester Guldborg i Dragør, som ville ordne det fornødne, og 4. marts 1875 gik jeg til gæstgivergården "Elefanten" i Torvegade på Christianshavn, hvor postkører Hans Larsen,²² som skulle befordre mig til Dragør, havde holdeplads, og efter 1½ times kørsel nåede jeg ved solnedgang den frostklare aften i marts den lille by.

Efter et måltid i murermesterens hjem²³ førte han mig til den gamle dansesal "Fønix", hvor der var samlet ca. 150 mennesker. Salen var kold, isen glinsede på væggene og tøede lidt efter lidt under mødet.

Da jeg gik op til orkestertribunen, hvorfra jeg ville tale, hørte jeg flere sige: Hvor han er ung, hvad skal det blive til. Jeg var kun 20 år og havde selv ikke tro til, at det kunne blive til noget.

Jeg var så angst, at mine ben rystede, en angst, der har fulgt mig gennem alle mine år, især når jeg skulle tale til børn. Min læge sagde nogle år senere, at om jeg ikke overvandt angsten, ville den snart tage livet af mig. De har nu praktiseret så længe, at De kan skønne, det kan lade sig gøre, sagde han. Men angsten har holdt ved, og livet også gennem 50 år.

Salmesangen lød kraftigt og kønt, og det gav mig mod. Da vi var i fastetiden, talte jeg over et stykke af lidelseshistorien. Ved mødets slutning kom en hel flok venner og hilste på mig, det var troende mennesker fra Dragør og St. Magleby, som ved præsterne Timms²⁴ og Frimodts vidnesbyrd var ført til Herren, og nu ofte i flok rejste den lange vej til Johanneskirken på Nørrebro for at høre Frimodt.

Det var, som en varm bølge af kærlighed slog mig i møde gennem disse venners hilsen og kærlige opmuntringer. Med jublende tak til Herren, som havde ladet mig møde forstående venner, sluttede jeg den første aften i Dragør og sov sødeligt ind i det lille gæsteværelse, hvor jeg nu og da i nattens løb vågnede ved vægterens sang om, hvad klokken var slagen, og hvad retning vinden var.

Den følgende dag tilbragte jeg et par hyggelige formiddagstimer i kaptajn Pyndts hjem,²⁵ hvor flere venner havde samlet sig, og da dagen var soleklar, besluttede jeg mig til at spadserere til København.

Stærk og glad i Gud skred jeg hen ad vejen. Nu havde jeg oplevet først at tale til børn i dansesalen Fønix i København, og til ældre i Fønix i Dragør. Da jeg havde passeret St. Magleby, mødte jeg jordbruger Morten Rasmussen,²⁶ som kom kørende fra København.

Den kollekt, jeg ved mødet havde indsamlet til missionen i København, var det overdraget ham at bringe til pastor Frimodt, og det lå mig nu på sinde at høre, om Frimodt havde været glad ved at få meddelelse om mødet og modtage kollekten.

"Frimodt var alt andet end glad", erklærede Morten Rasmussen. "Han var vred på Dem, fordi De havde holdt møde, hvad De slet ikke havde lov til på dette tidspunkt. Vi troede, De havde lov, og var så glad for Dem, men nu er den glæde forbi. Så rullede Morten videre, men min glæde var også forbi; thi jeg skønnede, at vennerne ville tabe tilliden til mig, når de hørte, hvad Frimodt havde sagt".

Jeg skyndte mig hjem til Nørrebro og skrev et brev til Frimodt, hvori jeg beklagede hans udtalelse, som let kunne skade mig i venners omdømme; så taknemlig jeg var for hans venskab og vejledning, måtte han dog ikke helt være Pave over mig.

Nogle dage senere, da vi sad i præsteboligen hos Volf og læste kirkehistorie, trådte Frimodt ind ad døren. Han var højtidelig og tavs, ville ikke have overfrakken af, men satte sig på en stol ved døren og så snart på den ene, snart på den anden af os. Tavsheden var trykkende, især for mig. - "Hør Volf", spurgte han endelig, "ligner jeg en Pave?".

"Det var et mærkeligt spørgsmål", svarede Volf forbavset, "hvorfor dog den sære tanke?". "Det har han skrevet", sagde Frimodt og pegede på mig. "Har De virkelig skrevet sligt?". Ja, jeg måtte vedgå det, fortalte sagens sammenhæng, udtalte på ny min beklagelse og hævdede, at jeg havde Volfs tilladelse og anbefaling. Volf bekræftede, at alt var sket efter aftale med ham, som havde beredt mig vej ved at skrive til provsten.

Frimodt rejste sig brat, kastede overfrakken, greb begge mine hænder og sagde hjerteligt: "Når Volf giver lov, siger jeg Amen; jeg vidste ikke, at det forholdt sig således. Jeg skal skrive til Morten, vedgå min fejltagelse og føje min anbefaling til Volfs; og venner skal tage imod Dem med åbne arme, når De igen kommer til Dragør."

Helt skal De dog ikke slippe for tiltale; thi hvad siger Matthæus det femte kapitel, vers 23? Jeg måtte tilstå min uvidenhed. Han siger: "Vær velvillig mod din modstander, medens du er med ham på vejen". Det var på vejen fra Amager til Nørrebro at gå til Læsøgade, men af vejen at gå hjem og skrive, at jeg er Pave".

Det gik som Frimodt havde sagt, da jeg 22. marts atter kom til Dragør tog venner kærligt imod mig. De havde ikke alene læst Frimodts brev, men besøgt ham og udtalt deres glæde over mit første besøg. Frimodt havde sagt: "Han er ikke skabt til at prygle rollinger i Rynkeby Skole, men til at vidne om Herren; vel er han ung, men ingen skal forsmå ham for hans ungdom, blot han nu må blive bevaret".

I løbet af foråret og sommeren holdt jeg flere stærkt besøgte møder i salen i Dragør. Jeg glædede mig over at se den talrige forsamling, næsten alle kvinderne fra St. Magleby, som bar nationaldragt.

Da jeg havde holdt 17 stærkt besøgte møder i Dragør, tog vi arbejdet op blandt børnene. 5. december 1875 holdt jeg første gang børnegudstjeneste i salen for 176 børn. Vennerne havde betænkeligheder ved disse møder for børn, og fra lærerne ved Dragør Skole var der også en kort tid nogen modstand; men da vennerne nogle gange havde overværet børnegudstjenesten, sagde de: Dette er noget godt, som vi vil støtte både med bøn og gave.

Og de holdt ord; i lang tid betalte de "Kristeligt Børneblad", som blev uddelt til hvert barn, de forsynede børnene med sangbøger, og det blev helt almindeligt, at en kreds af venner overværede børnegudstjenesten. De havde plads på nogle bænke i salens baggrund og børnene foran mig. Jeg sagde engang til vennerne: "Det er godt at have noget i ryggen, når det ikke er gigt, og jeg glæder mig over at have Eder bag mig med Eders forbøn og støtte i arbejdet".

Juledag 1875 havde en kreds af mænd smykket salen med gran, som de havde hentet i Kongelunden. Dragør havde den gang ikke det smukke anlæg og tillæg, som nu smykker byen. Julesalmerne lød slag i slag, og vi havde en herlig julefest.

Da flere af min slægt den dag var med mig, havde vi selv lejet vogn for at komme tidligere hjem. En beruset kusk kørte os alle i grøften uden for byen; heldigvis kom ingen til fortræd; vi søgte tilbage til salen, og kusken, som pralede af, at han havde kørt alle de hellige i grøften, blev sat fra bestillingen og vi nåede ved hjælp af en ædru kusk uskadt hjem.

Ved hus- og sygebesøg hørte jeg ofte folk klage over den lange kirkevej og den kolde kirke i St. Magleby. Og jeg, som havde fulgt Frimodts arbejde for Stefanskirken, følte mere og mere trang til at hjælpe Dragør til en kirke. Missionshuse kendte man den gang intet til. Efter samråd med venner og efter nogle private møder, vovede vi os 24. Januar 1876 frem med det første offentlige møde for kirkesagen.

Forslaget om at bygge en kirke vakte røre, der skulle brydes med mange traditioner. Fædrene havde søgt til St. Magleby Kirke. Fædrene lå begravede omkring den kirke, midler til ny kirke kunne umuligt skaffes o.s.v. Også i St. Magleby vakte kirkesagen opsigt, og man tænkte nu på et varmeapparat til kirken for på den måde at holde beboerne i Dragør til den gamle kirke; men trods alle de hindringer, der rejste sig, holdt vi i februar 1876 det andet store møde i kirkesagen.

70 mænd havde samlet sig i salen, men de ville intet foretage sig, før de havde byens foged²⁷ i deres midte. Der gik bud til fogeden, men budet vendte tilbage med den besked, at han spiste til aften. En skibsfører udbrød: Jeg skal dog vise vor foged, at det er hans pligt at komme, når 70 af byens mænd ønsker hans råd og hjælp. Lidt efter vendte han tilbage med fogeden.

Jeg forelagde da på ny hele kirkesagen. Da fogeden hørte, at vi i alt rådede over et beløb af 20.000 kr., tog han ordet og udtalte sin glæde over, at man i al stilhed var nået så vidt frem. Han lovede sagen sin støtte, den han også rigelig ydede de følgende år.

Vi, som havde rejst sagen, trådte nu tilbage, og en komité, bestående af provsten og en kreds af byens egne mænd, førte nu kirkesagen videre. Efter provstens død blev pastor Baumann komitéens formand, og efter 5 års forløb kom dagen, hvor biskop Fog under stor højtidelighed og i overværelse af hele kongefamilien kunne indvie

Dragør Kirke. Det var en festdag for byen, hvor de, som havde ført kirkesagen til en så god slutning, på forskellig måde hædredes, og hvor vi, som havde begyndt sagen, i stilhed lovede og takkede Herren.

Den trofasthed, som er et særkende for Dragørs befolkning gav sig også den dag udslag; thi hvor jeg færdedes i gaderne, mødte jeg venlige mennesker, som bragte mig tak, fordi jeg i sin tid havde brudt gennem alle forhindringer og rejst kirkesagen.

Pastor Frimodt oplevede ikke at sidde i sine amageres kreds, da klokkerne første gang kaldte folk til Dragør Kirke, men han nåede at høre, hvor godt sagen skred frem. Jeg besøgte ham nemlig en aften i februar 1879 og fortalte ham, hvor vidt vi var nået, og han lyttede med glæde til min beretning.

Det var sidste gang, vi mødtes, thi 21. marts samme år blev han brat kaldt hjem til hvilen efter vånden, til glæden i sin glans.

Til februar 1876 havde jeg ikke mødt modstand under arbejdet i Dragør, om end jeg nu og da havde en følelse af, at den nærmede sig, men i fastelavnstiden, hvor dans, svir og sværm tog overhånd, så begge byens dansesale var i brug, den tredje havde vi nu til missionssal, og hvor endog børnene samledes og nød spiritus og dansede hele nætter i den såkaldte "lille fastelavn", brød modstanden løs.

En aften i fastetiden havde jeg talt om den blodige maskerade på Gabbatha, hvor man iførte Herren soldaterkappen og trykkede tornekransen på hans pande og mindet om at benytte fastetiden til bod og bøn og ikke til drik og dans, mærkede jeg, hvor bølgerne gik højt i sindene. Nogle af mændene truede ad mig, da jeg gik gennem salen, efter at jeg havde talt.

En af dem huggede næven i et bord ved døren og bandede på, at de ville holde fastelavn, som de lystede uden at stå skoleret derfor. De følgende møder kunne kun afholdes i ro ved hjælp af vægter og politi på gaden udenfor salen.

I Dragørs smalle gader fandtes den gang ingen gadelygter, man brugte håndlygter eller signaliserede hinanden ved hjælp af en tændt cigar eller ved at rømme sig. Helt sikker var jeg ikke, når jeg om aftenen færdedes i de mørke gader.

På Nørrebro havde jeg oplevet, at de unge prangere en aften kastede mig i en grøft og en dag gav mig et grimt stenkast i ryggen, alt sammen fordi jeg var præst, erklærede de, men til befolkningens ros i Dragør skal det siges, at hvor hidsede end sindene var, blev jeg aldrig forulempet.

Besøget ved møderne svandt ind, og børneantallet i søndagsskolen gik ned fra 170 til 70 børn. Uvilje og foragt mødte jeg hos mange, andre tog mig i forsvar, fordi jeg havde rejst kirkesagen. Selv stod jeg uvis om, hvor det bar hen, det var 8 svære måneder fra februar til oktober 1876.

Da efteråret kom, viste Herren vej. Byen blev nemlig hjemsøgt af flere epidemier. Tyfus blandt de ældre, skarlagensfeber og difteritis blandt børnene. Der døde ikke så få af søndagsskolens børn. Der var også samme efterår mange ulykker på søen.

Jeg gik om blandt de syge og sørgende, skrev breve til mange af de skibbrudne, som opholdt sig i fremmede havne. Gud arbejdede stærkt i mange hjerter gennem kors og kummer, trang og nød. Lidt efter lidt, som sygdommen veg, flokkedes børnene atter i søndagsskolen, og mange ældre søgte på ny til møderne i salen.

En ikke lille vækkelse gik hen over byen. Tidligere havde man kaldt mig en fremmed. "Nu regnes du som en af vore egne", sagde gamle fisker P. Malm til mig en dag. "Det har Gud gjort", føjede han til. Han mente dermed, at nu skulle jeg have deres fortrolighed, som om jeg var født og opvokset iblandt dem.

Der blev i den tid givet mange gaver til kirkens opførelse, Hedningemissionen, Indre Mission og Børnehjemmet Godthåb. Jeg skulle nu være Dragørs missionær, erklærede både gamle og nye venner, give dem min tid og mine kræfter, de skulle nok sørge for mig, og de holdt rigeligt ord.

I 10 år udredede samfundet i den lille by alt for mig og mine til dagligt brød, skønt jeg senere brugte meget af min tid til arbejde for Indre Mission, da jeg lærte den virksomhed at kende. Der blev knyttet venskaber på troens grund, som holdt gennem 50 år.

Da vi i 22 år havde benyttet den gamle dansesal "Fønix", var bygningen så faldefærdig, at vi frygtede for at få loftet ned over vore hoveder, og det lå da nær at tænke på et missionshus, og så ihærdigt arbejdede vennerne sammen med de ledende mænd i arbejdet: lodserne N. Foss og D. Bagger samt muremester Jens Dahl og fisker J. Malm, at i løbet af et år blev der rejst en smuk bygning, som blev indviet 1. december 1897.

Missionshuset ejes af samfundet og har givet rum for mange venners vidnesbyrd, både præsters og lægfolks og for meget arbejde for Guds rige. Søndagsskolen samler hver søndag 250 børn.

Blå Kors Forening, KFUM og K har hjemsted i det hus, og særlig under postmester Christoffersens og afdøde pastor Mohrs²⁸ gode ledelse er arbejdet skredet frem blandt den nye slægt; thi alle de gamle venner på enkelte nær, som nu er højt bedagede, er gået ind til hvilen. Det taler de mange mindetavler på Dragør Kirkegård højt om.

Adskillige af mine søndagsskolebørn blev søndagsskolearbejdere eller kom ind i andre virksomheder for Guds rige, og det hører til glæderne i mit livs aften, nu og da at holde møde i Dragør og mødes med den nye slægt, som hilser mig med den samme tillid, trofasthed og kærlighed, som den slægt der gik bort.

I foråret 1877 besøgte jeg første gang pastor Vilhelm Beck²⁹ i Ørslev. Atter var det 'enker', som gav anledning til dette møde med Beck og Indre Mission.

Da missionsmøderne, børnegudstjenesten og kirkesagen i Dragør var kommet i god gænge, og vi var nået gennem det stormfulde år 1876, kom nogle ældre kvinder (de fleste var enker) sammen en aften om ugen i et mindre lokale ved dansesalen i Dragør, hvor de læste provst Blumes³⁰ prædikener over epistlerne, en bog, som fandt vej til mange hjem, i Dragør. Efter oplæsningen tog de fat på håndarbejder til gavn for sømands- og hedningemissionen.

Hvert år blev der sendt store pakker med håndarbejder ind til missionsbasaren i København. Nu er dette så almindeligt, men for 50 år siden var sligt ualmindeligt og ukendt. Ved disse møder samtalede man også om, hvad der kunne gøres for Guds riges fremme i St. Magleby, hvor det havde vist sig umuligt at få et lokale til møder.

Sognerådet havde gentagne gange afslået et andragende om at benytte skolen. Det samme var sket i Dragør, skønt en adresse med 103 underskrifter blev indsendt til byforstanderskabet, men heldigvis havde vi der dansesalen og blev så i den.

Nogle af vennerne foreslog at indbyde pastor Vilhelm Beck som flere af dem havde hørt i København, til at holde missionsmøde i St. Magleby, da man håbede at kunne få kirken, når man nu under vakancen sendte en henvendelse til provsten, og man bad mig rejse til Ørslev for at indbyde Vilhelm Beck og fortælle ham, hvor stor den åndelige nød var i St. Magleby.

Da vi nøje havde overvejet sagen, skrev jeg til pastor Beck, om det var ham belejligt, at jeg besøgte ham søndag 8. april. Jeg ville gerne overvære en gudstjeneste i Ørslev Kirke og tale med ham om et møde i St. Magleby. Der kom omgående svar, som er betegnende for gæstfriheden i Ørslev.

Jeg fulgte indbydelsen, vennerne udstyrede mig som til en grønlandsfærd med tæpper og tørklæder. Man havde den gang ikke varme i jernbanen. Lørdag 7. april 1877 drog jeg ind i Ørslev Præstegård og blev modtaget af begge præstefolkene, som var jeg gammel ven af huset.

En søndag i Ørslev er så ofte be-skrevet, jeg skal derfor ikke dvæle ved gudstjenesten og samlivet med vennerne, som samledes i præstegården. Det var for mig en uforglemmelig dag.

Da pastor Beck den følgende dag under vor lange samtale hørte om mit arbejde i Dragør, spurgte han forbavset: Hvorfor slutter De ikke forbindelse med Indre Mission?

Endnu mere forbavset blev han ved at høre, at jeg ikke kendte Indre Mission, og på mit spørgsmål om, hvad missionen var, og om den førte særlige lærdomme, svarede han: "Vi er intet og har intet for os selv." Indre Mission er et samarbejde mellem troende præster og troende lægfolk i vort land for at vække livet på døde egne og styrke troende mennesker til samliv med hverandre.

Der er også brug for Dem og Deres arbejde, det skal De tænke på. Jeg tog hjem og tænkte længe over, hvad Vilhelm Beck havde sagt. Jeg fik også hans løfte om et møde i St. Magleby, men så vanskeligt var det den gang at få en kirke, at først 18 måneder senere,³¹ da pastor Baumann blev sognepræst i St. Magleby, lykkedes det at få pastor Beck dertil.

Noter

1. Peter Otto Blomberg (1854-1927) Fra 1875 bymissionær i Dragør. Fra 1878 ansat som missionær i Indre Mission og fra 1879 bosat i Sundby med Dragør, Sundby og Helsingør som arbejdsområde. 1880-1898 var han bymissionær i Hillerød, 1898-1903 i Ordrup og 1903- 1908 i Birkerød. I 1908 blev han udnævnt til Indre Missions rejsesekretær for børnegudstjenesten og søndagsskolesagen og fik fast bopæl på Dosseringen i København.
2. Nedskrevet af Cornelius Adrian Petersen i 1971.
3. Én af de trofaste proselytter. Ugift. Ernærede sig bl. a. ved at sælge brød fra byens bagere.
4. Der var end ikke tænkt på en jernbane på Amager på dette tidspunkt.
5. I København.
6. Beliggende mellem kirkegården og Blushøj og etableret af 'Dragørs Fremme' i slutningen af 1880'erne.
7. Sognepræst ved St. Magleby Kirke 1877-1908.
8. Galanterihandler fra Christianshavn.
9. Tilknyttet sømandsmissionen i Køben- havn, men også aktiv i resten af landet.
10. Ved formandens søn, Julius Foss. Organist og kantor ved Sundby Kirke.
11. Nu Dragør Borgerforening.
12. Ved generalforsamlingen 3. februar 1949 ændredes navnet på foreningen til Dragør Menighedssamfund. Der blev alt for ofte i skrivelser o.lign. taget fejl af K.F.M.K. og K.F.U.M. og K.
13. Postmester i Dragør fra 1902.
14. Boede von Ostensgade 31, lærer.
15. Efter en lille by beliggende mellem Jerusalem og Jeriko, hvortil flere begivenheder i Ny Testamente knytter sig.
16. Uddrag af artikel i: Det nye Aar. Indre Missions Almanak 1926. Red. af Peter Blomberg, 1925.
17. Boede Strandgade 1, hvor hun solgte tråd, synåle og andre trikotageartikler.
18. Hørte til i kredsens omkring Indre Mission i København.
19. Sognepræst ved St. Magleby Kirke 1867-1877.
20. Formand for Indre Mission i København 1886-1899.
21. Initiativtager til stiftelsen af Indre Mission i København og foreningens første formand. Fortaler for "gerningsmissionen".
22. Var alm. vognmand, men havde kontrakt med postvæsenet om daglig kørsel med post på ruten fra Dragør til København.
23. Rasmus Peter Guldborg. Stod bag 38 byggerier i Dragør gl. bydel og satte derved sit præg på bybilledet.
24. Sognepræst ved St. Magleby Kirke 1835-1866.
25. Skibsfører, regnskabsfører for bykassen. Byggede 1879 Kirkevej 172, nu Dragør Menighedsbørnehave.
26. Stenhugger og jordbruger i St. Magleby.
27. Isbrandt Petersen Schmidt (skibsfører og -reder). Byfoged 1870-1899.
28. Sognepræst ved St. Magleby Kirke 1909-1925.
29. Formand for Kirkelig Forening for Indre Mission 1861-1901.
30. Medlem af bestyrelsen for Indre Mission, medarbejder ved Indre Missionstidende og udgiver af diverse prædikener og epistler.
31. I 1877.

Kilder

Missionshusets forhandlingsprotokol (1897-1949)

Forhandlingsprotokol for bestyrelsen af missionshuset "Bethania" i Dragør (1898-1907)

Litteratur

Kristeligt Dagblad: div. relevante årgange.

Dragør Posten, Dragør Nyt og Amager Bla-det: div. relevante årgange.

Det nye Aar. Indre Missions Almanak 1926. Red. af Peter Blomberg, 1925.

Emil Steenvinkel: Børnevennen Peter Blomberg, 1934

Paul Holt: Kirkelig Forening for den Indre Mission i Danmark gennem 100 år, 1961.